

نهای بهداشت روان به ثمر نمی‌رسد!

در حاشیه تغییر ساختار سازمانی دفتر سلامت روانی - اجتماعی و اعتیاد وزارت بهداشت

دکتر شهرام خرازی‌ها*

[دریافت مقاله: 1389/10/15؛ پذیرش مقاله: 1389/11/30]

فعالیت مستقل حوزه‌های سازمانی سلامت روان و پیشگیری و درمان سوءمصرف مواد هماهنگی ندارد. بدیهی است پیامدهای منفی این ناهماهنگی‌ها در سطح فراگیر، گریبان‌گیر دانشگاه‌های علوم پزشکی خواهد شد که گروه مستقل سلامت روانی - اجتماعی و اعتیاد را راه‌اندازی کرده‌اند.

تغییر نمودار تشکیلاتی وزارت بهداشت بار دیگر بر پایبند نبودن ما به برنامه‌ریزی‌های درازمدت مهر تأیید می‌زند، که با تغییر یک مقام ارشد در یک سازمان، بیشتر برنامه‌ها و حتی سمت‌های اداری آن سازمان به هم ریخته و از ابتدا بازتعریف می‌شود! این تغییر نشان داد حرف و ادعای مسئولان و سیاست‌گذاران چقدر با عمل فاصله دارد.

فعالان سلامت روان در سایه استقلالی که به‌دست آورده بودند، با برنامه‌ریزی و تلاش‌های مستمر خویش کوشیدند تا این نکته را جا بیندازند که اختلال‌های روان‌پزشکی به‌ویژه افسردگی و اعتیاد را نمی‌توان مانند دیابت، افزایش فشارخون، هیپوتیروئیدی، فیل کتونوری و... تنها یک شاخه مهم از بیماری‌های غیرواگیر در نظر گرفت. تلاش آنها برای ضرورتی بود که احساس می‌شد: «تعریف دفتر جداگانه برای سلامت روانی و اجتماعی!» و برای جامه عمل پوشاندن به این باور که «نمی‌توان بخش سلامت روان را یک بخش وابسته، در حاشیه دیگر بیماری‌ها و گروه‌های بهداشتی در نظر گرفت!»

دفتر سلامت روانی - اجتماعی و اعتیاد وزارت بهداشت در سایه استقلال نسبی و سپس کاملی که به‌دست آورد، در دو سه سال اخیر بسیاری از موضوع‌های به‌حال خود رهاشده، دست‌ناخورده و ناپیموده (از جمله برنامه پیش‌گیری از

نمودار تشکیلاتی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به احتمال زیاد با هدف کوچک‌سازی دولت دگرگون شد. در تشکیلات جدید، معاونت سلامت این وزارت‌خانه دوباره در الگوی ساختاری پیشین، یعنی دو معاونت بهداشت و درمان تعریف شد، با این تفاوت که برخی از زیرمجموعه‌های پیشین این دو معاونت با تغییر نام در بخش‌های گوناگون پراکنده و از پوشش معاونت اصلی خارج شدند. در جریان این تغییرهای پرشتاب و چه بسا کارشناسی‌نشده‌ی سازمانی، متأسفانه دفتر سلامت روانی - اجتماعی و اعتیاد استقلال خود را از دست داد.

در سال‌های اخیر به دلیل اهمیت و گسترش هشداربرانگیز مشکلاتی مانند نابسامانی‌های روانی و آسیب‌های اجتماعی و اعتیاد، دفتر سلامت روانی - اجتماعی به صورت تشکیلاتی مستقل اداره می‌شد، ولی اکنون این دفتر مستقل از حالت مجموعه‌ای رو به گسترش به زیرمجموعه‌ای کوچک و حاشیه‌ای تبدیل شده است. البته برای نخستین بار نیست که به دلیل سیاست‌گذاری‌های نادرست با بازگشت به نقطه صفر مواجه می‌شویم!

در شرایطی که سازمان بهداشت جهانی افسردگی را مهم‌ترین بیماری در چند سال آینده اعلام و ستاد مبارزه با مواد مخدر بر لزوم ایجاد ساختار سازمانی مجزا و مشخص در دانشگاه‌های علوم پزشکی سراسر کشور تأکید کرده است، از هم گسستگی دفتر سلامت روان وزارت بهداشت رویدادی پرسش‌برانگیز و شگفت‌آور است که به هیچ‌وجه با برنامه‌ریزی‌های وزیر و معاون پیشین این وزارت‌خانه در مورد

* M.P.H. بهداشت روان و اعتیاد. مدیر گروه سلامت روانی - اجتماعی و اعتیاد دانشگاه علوم پزشکی تهران. تهران، بلوار کشاورز، تقاطع خیابان قدس و ایالتیا، معاونت

بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی تهران. دورنگار: 021-42910925. E-mail: sh.kh.88@gmail.com

از کف رفتن استقلال این دفتر بسیاری از فعالان حوزه‌های علوم روان‌شناختی و رفتاری (روان‌پزشکان، روان‌شناسان، مددکاران اجتماعی و...) را نسبت به اجرایی شدن برنامه‌های ازپیش تعریف‌شده دلسرد کرد و زایمان جنین تراریخته سلامت روان را برای هزار و یکمین بار به عقب انداخت! جنین ناقص‌الخلقه‌ای که به‌نظر نمی‌رسد حتی با سزارین هم به دنیا بیاید! به احتمال نزدیک به یقین، سی سال، شصت سال و شاید صد سال دیگر هم وزیر بهداشت هم‌چنان از اهمیت بهداشت روانی مردم سخن بگوید و بر ادغام برنامه‌های سلامت روان در سامانه سلامت تأکید نماید، ادغامی که نه اکنون و نه آن زمان اتفاق نخواهد افتاد!!!

خودکشی، تدوین قانون همه‌جانبه سلامت روان، تأمین سلامت روان در بحران و بلایا، برقراری تعامل میان دو سامانه سلامت روان و رسانه، آموزش برنامه مهارت‌های زندگی و فرزندپروری، مقابله با کودک‌آزاری، درمان اعتیاد با متادون و... را مورد توجه قرار داد. اداره سلامت اجتماعی را بنیان نهاد و فعال کرد؛ به مستندسازی تجربه‌ها توجه کرد (مانند تدوین و انتشار راهنمای درمان بیماری‌های روان‌پزشکی بزرگسالان، قانون همه‌جانبه سلامت روان، راهنمای بیان اخبار خودکشی در رسانه‌ها، راهنمای تجویز شوک‌درمانی و...)؛ شاخص‌های جدید تعریف کرد؛ به ایده‌های نو میدان داد و زمینه ایده‌پردازی در گستره‌های گوناگون را فراهم آورد... ولی...